

KISKÖZÖSSÉGI RÁDIÓSOK KÉZIKÖNYVE

[a rádiózás elmélete és gyakorlata]

online kiadás

SZABAD RÁDIÓK
MAGYARORSZÁGI
SZERVEZETE

KISKÖZÖSSÉGI RÁDIÓSOK KÉZIKÖNYVE

[a rádiózás elmélete és gyakorlata]

KISKÖZÖSSÉGI RÁDIÓSOK KÉZIKÖNYVE

SZABAD RÁDIÓK MAGYARORSZÁGI SZERVEZETE
BUDAPEST • 2005

KISKÖZÖSSÉGI RÁDIÓSOK KÉZIKÖNYVE *online*

Szerkesztette: Hargitai Henrik
a Péterfi Ferenc, Gosztanyi Gergely és Magyar Ádám szerkesztésében korábban
megjelent kiadványok felhasználásával.

Első online kiadás. 2005. 1.1 verzió
EZ A KIADÁS A 2005. JANUÁRJÁIG
ELÉRHETŐ INFORMÁCIÓK ALAPJÁN KÉSZÜLT.
A nyomtatásban megjelent kiadás javított, bővített változata.
<http://www.szabadradio.hu>

ISBN 963 217 559 X (nyomtatott kiadás)

Ez a kiadvány szerzői jogi védelem alatt áll. Egészéről vagy részleteiről kereskedelmi
céllal másolat készítése, vagy profitorientált médiumban való bármely formában való
felhasználása – leszámítva a kritikai vagy ismertető célú írásban, műsorban felhasznált
idézeteket – csak a kiadó engedélyével lehetséges. Oktatási anyagként vagy
kisközösségi rádiók körében való terjesztésére engedély nem szükséges; erre a kötet
szerzői kifejezetten bátorítják a tisztelt Olvasót. Kérjük, hogy ha bármilyen hibát talál a
kiadványban, vagy észrevétele volna, jelezze a kiadónak. Köszönjük.

Támogatók:

A kötet nyomtatott változata a kiadó címén
vásárolható ill. rendelhető meg:

Kiadja a Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete
1066 Budapest, Ó u. 11. I/6.;
Tel/Fax: (06-1)-3111-855
E-mail: szarama@freemail.hu

Első kiadás: 2004.
Tipográfia: Hargitai Henrik
Korrektor: Botos Eszter

| TARTALOM

9	Mi a kisközösségi rádió?
10	Rádiók típusai
25	Rádiós műfajok
	VAJDA ÉVA: <i>Általában a rádióról</i> (25–27)
28	Hírek a rádióban
	DR. HERMAN JÓZSEF, MESTER MÓNIKA: <i>A rádiós hírszerkesztés alapjai</i> (28–38)
41	Interjú, riport
46	Interaktív műsorok
51	Gyerekműsorok
53	Rádióművészet
61	A rádiós műsorfolyam
	BATKI ZSOLT: <i>Rádióműsor-tervezés</i> (61–68)
	A rádiózás keretei (arculat)
74	Idő és hely a rádióban
83	Zene a rádióban
	WINDHAGER KÁROLY ÁKOS: <i>Hogyan használjunk fel komolyzenét rádióműsorokhoz?</i> (83–86)
86	<i>Nemzeti jelképeink a zenében</i> (86–88)
92	A rádiós beszéde
95	A rádió és műsorai reklámozása
104	A rádió bevételi forrásai (pályázatok)
112	A rádiózás jogi kérdései
123	Hangtechnika (gyakorlat)
158	Beszélgetések a rádiózásról
	FÜGGELÉKEK
172	Zenei kislexikon
221	Angol és magyar rádiós szaklexikon
236	A rádió intézményi hátterének megszervezése
240	Pályázat! (a pályázattól a rádióengedélyig)
250	Fizess! (kinek, hogyan, miért?)
253	Rádió az interneten, kábelén
256	Az első tapasztalatok
268	Tanfolyamok
269	Az eddigi nyertések
270	Hasznos címek, telefonszámok
272	Felhasznált irodalom

(A külön forrásmegjelölés nélküli
szövegeket HARGITAI HENRIK írta)

- A sajtó azzal szolgálja a politikai rendszert, hogy általánosan hozzáférhetővé teszi a közügyekkel kapcsolatos információkat, vitákat és szempontokat;
- a sajtó tájékoztatja a nyilvánosságot, hogy képessé tegye az embereket a saját érdekükben való cselekvésre;
- a sajtó megvédi az egyén jogait azáltal, hogy szemmel tartja a kormányt.

Amerikai Sajtószabadság Bizottság

„Minden személynek joga van a vélemény és a kifejezés szabadságához, amely magában foglalja azt a jogot, hogy véleménye miatt ne szenvedjen zaklatást, és hogy határookra való tekintet nélkül kutathasson, átvihessen és terjeszthessen híreket és eszméket bármilyen kifejezési módon.”

ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 19. pont

| Előszó

AZ ELMÚLT ÉVEKBEN Magyarországon – és a világ több más országában – megteremtődtek a legális feltételei az új típusú, pár km-es vételkörzetű, „kisközösségi” rádiók létrejöttének.

Jelen kiadványunk célja az ORTT kisközösségi rádiós pályázatán részt vett vagy részt venni szándékozók segítése a kisközösségi rádiók létrehozásában és működtetésében.

A kiadványban a rádiózás során felmerülő, legkülönbözőbb kérdésekkel foglalkozunk, a kisközösségi rádiók történetétől a pályázatírás rejtelsein, a hírszerkesztés szakmai kérdésein át a helyes beszédtechnikáig. Anyagunkban támaszkodunk a SZABADON, ill. „Legalább ennyit a kisközösségi rádiózásról” c. korábbi kiadványokra, melyet a Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete jelentetett meg.

A kézikönyv, ill. egyes fejezetei, valamint a rádiózás szakmai kérdéseiről további hangzó és szöveges anyagok a www.szabadradio.hu és a www.visszaaradiohoz.hu oldalakon is megtalálhatók.

A könyvet reményeink szerint haszonnal forgathatják a csak interneten vagy más módon közvetítő rádiók is. Az internetes rádiózással külön fejezet foglalkozik.

Ez a könyv tanácsok, ötletek, szakmai írások, oktatási segédanyagok, címlisták stb. gyűjteménye, így nem folyamatosan olvasandó. A könyv folyamán az írások stílusa is változik: szubjektív és objektív, gyakorlati és elméleti jellegű szövegek váltják egymást.

Egyes cikkek kezdőknek szólnak, akik még nem fogtak mikrofont a kezükbe, mások azoknak, akik már máshol, más szemléletű állomásnál rádióztak, és most egy kisközösségi rádióban szeretnék folytatni a szakmát, megint mások azoknak a közösségi rádiósoknak, akik még jobb műsorokat szeretnének készíteni.

Mindenki válassza ki a magának valót.

Hargitai Henrik

Jelen kötet szerkesztője

További közreműködők:

Gosztonyi Gergely, Magyar Ádám, Péterfi Ferenc,

valamint a „Szabadon – a szabad közösségi rádiózásról” c. kiadványból idézett részeknél Cs. Kádár Péter és Weyer Balázs,

továbbá

Marko Ala-Fossi, Bakos Gergő, Ballai Éva, Alexandros Baltzis, Batki Zsolt, Linda Belducci, Botos Eszter, Bratkó József, Buskó Tibor, Giczey Péter, Hizsnyik Dénes, Lazányi János, Liling Tamás, Lőrincz Marcell, Molnár Márton, Nánai Márti, Lars Nyre, Peták Péter, Susana Santos, Schlemmer Balázs, Helen Shaw, Sülyi Péter, Szabó Krisztina, Szakács Zsuzsáné, Vajda Éva, Vályi Gábor, Jon Peder Vestad, Windhager Károly Ákos

Pachó 2003

1. | mi a kisközösségi rádió?

A szabad, közösségi, non-profit, harmadik típusú rádiókat az különbözteti meg a közszolgálati és a kereskedelmi rádióktól, hogy

- a politikai és állami szervezetektől, az önkormányzatoktól és a nyereségérdekelt gazdasági szervezetektől függetlenül működnek,
- meghatározott (helyi, etnikai, vallási, kulturális vagy életmódbeli) közösségek (kisebbségek) érdekeit szolgálják, és törekednek arra, hogy ezek részt vegyenek a műsorkészítésben,
- demokratikusan hozzák döntéseiket,
- műsoraikban óránként legfeljebb három percig sugároznak reklámot,
- bevételeiket nem osztják szét, azt önmaguk fenntartására, működtetésére visszafordítják (non-profit jelleg),
- műsorkészítésükben önkéntesek munkájára is támaszkodnak,
- bevételeik legfeljebb 50%-a származik műsorszolgáltatással kapcsolatos üzleti-reklám tevékenységből.

A közösségi rádiók meghatározása a Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete Alapszabályában (2004)

A kisközösségi rádiózás célja, hogy lehetővé tegye olyan rádiók működtetését a kistelepüléseken és kisebb közösségekben, amelyekben nem lehetséges egy helyi rádió gazdaságos működtetése, de a helyi közösség igényelné egy neki szóló rádióadó létét, valamint, hogy lehetőséget nyújtson azon intézményeknek, amelyek a rádiózással egy speciális hallgatói kör igényeit elégítenék ki.

Idézet az ORTT pályázati kiírásából:

http://www.ortt.hu/palyazatok/helyi_radio_20030716.doc

Kisközösségi rádió: A médiatörvény értelmében helyi, nem nyereségérdekelt vagy közműsor-szolgáltató rádiós műsorszolgáltatási szerződéssel rendelkező, magyarországi lakóhellyel rendelkező természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság vagy a rá vonatkozó szabályok szerint nyilvántartásba vett önkormányzati intézmény, közhasznú társaság, alapítvány, közalapítvány, egyesület. Korlátozott vételkörzetű műsorszolgáltatása egy határozottan körvonalazott (lakóhelyi, szubkulturális, kisebbségi-nemzetiségi vagy más), speciális célközönségre irányul.

Száma a Nemzeti Hírközlési Hatóság a 87,5–108 MHz sávú frekvencia-tartományban tervezett meg frekvenciát, amelynek vételkörzete sztereó vétel esetén legfeljebb az adóállomástól számított mintegy 1 km sugarú körre terjed ki, és az adóállomás maximális effektív sugárzási teljesítménye 1–10 W lehet.

(Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete hivatalos definíciója, 2004.)

A RÁDIÓK TÍPUSAI

Közszolgálati rádió:

- kötelező tájékoztatási minimumok,
- nagyon kevés kommentár,
- „közlöny”-szerű működés, a kommunikáció útja egyirányú: tájékoztatás – információközlés,
- „erős kulisszák”, távolság a hallgatók és a készítők között, „kimértebb” stílus,
- nagyobb munkamegosztás.

Kereskedelmi rádió:

- minél szélesebb körhöz eljutni minden áron,
- a figyelem mozgósítása reklámkampányokkal, akciókkal, játékokkal, erős show-elemekkel,
- stílusában igyekszik minél simulékonyabb, fülbemászóbb lenni,
- híres sztárszemélyiségek bevetése,
- a kommunikációból fogyasztási cikket csinál,
- legfőbb törekvése: a két reklám közötti időt valahogy kitölteni.

Közösségi rádió:

- nem feltétlenül, nem mindenáron akar mindenkihez szólni,
- szubkultúrák, kisebbségek, egy-egy speciálisabb társadalmi csoport meghatározó jelentősége,
- többségében önkéntesek munkáján alapul,
- személyesség, nyitottság jellemzi,
- hozzáférhetőség: azok csinálják, akiknek szól,
- partnernek tekintik a befogadót,
- rádió és hallgató kölcsönösen hatnak egymásra, közvetlen információcsere,
- nonprofit működési keretek: az esetleges működési bevételeit visszaforgatja a rádió működtetésére, olcsó működtetés,
- „puha kulisszák”: a hallgató részese a rádióprogram születésének,
- helybeliség különös jelentősége,
- igyekszik erősíteni a helyi kultúrát, a helyi nyelvezetet,
- többnyire erősen azonosul az általa felvetett témákkal,
- főszereplője nem a híres sztár, hanem a hétköznapi emberek,
- erős átfedések a munkamegosztásban, összecuszó szerepek,
- témái nem a nemzetközi és országos események és nem is a pártpolitika, hanem többnyire a helyi, települési, szomszédsági események, történések, a helyi emberek-közösségek ügyei, örömei és konfliktusai, vagy egy érdeklődésű közösség számára fontos események, témák,
- értékei: a helyi kultúra és a tematikából következően a helyi önszerveződések, ill. az időtálló, a divat szeszélyeire fittyet hányó jelenségek, alkotások stb. bemutatása.